

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2017/18:4178

av **Fredrik Malm m.fl. (L)**

med anledning av prop. 2017/18:252 Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår propositionen.

Motivering

Regeringen föreslår en ny möjlighet till uppehållstillstånd för runt 9000 ensamkommande som tidigare fått avslag på sina asylbesked. Liberalerna kan av en rad skäl inte stå bakom förslaget. Vi värnar asylrätten med individuell prövning där varje människas skyddsbehov står i centrum, inte gymnasiestudier eller långa handläggningstider.

Politik handlar om att ta ansvar också för de svåra avvägningarna där enskilda människor direkt berörs av besluten. När beslut rör enskilda människor och är som svårast är det desto viktigare att faktiskt hålla fast vid rättssäkra processer, där godtycke, opinion eller politik hålls utanför.

Liberalerna har länge argumenterat för en lagstiftning som värnar familjeåterförening och som ger möjlighet till humanitära ventiler, men vi har inte lyckats få stöd för detta i riksdagen. Regeringen lappar och lagar men reglerna blir allt krångligare och otydligare och rättsosäkerheten växer, liksom handläggningstiderna.

Värna asylrätten och individens skyddsskäl

Asylrätten innebär att varje människa har rätt att söka asyl, men den innebär inte att alla har rätt att få asyl. Bakom varje avslag finns en människa, unga vuxna som tagit sig hit med hopp om en framtid här. Och runt om i vårt land finns många som gjort viktiga insatser och som engagerat sig i att ta hand om dessa unga personer. Många nära band har knutits. För en ung människa kan det vara extra svårt att hantera ett avslag som innebär att ens framtidsdrömmar inte går i uppfyllelse. Men för att Sverige på ett värdigt sätt ska kunna ta emot dem med asylskäl måste vi fokusera på dem som behöver vår hjälp mest. Och det betyder också att de som inte har asylskäl och som fått avslag på sin asylansökan måste lämna landet.

Liberalerna står för en human och realistisk asylpolitik. Vi värnar asylrätten och den individuella prövningen av skyddsskäl. Vi anser inte att svensk rättsordning ska sättas åt sidan utan värnar vårt asylsystem som innebär att Migrationsverket och domstolar utifrån det individuella skyddsbehovet beslutar om en persons rätt till uppehållstillstånd. Det är olyckligt att regeringen med det aktuella förslaget nu väljer att köra över både Migrationsverket och domstolarnas beslut och domar och därtill kraftigt nonchalerar den kraftiga kritiken från Lagrådet.

I väntan på en stärkt och harmoniserad asylpolitik på EU-nivå behöver svensk lagstiftning ligga mer i linje med andra jämförbara EU-länder. Regeringen har försvårat för bland annat syriska barnfamiljer att återförenas och har även i vissa fall försämrat för utsatta grupper som kvinnor, barn, äldre och hbtq-personer att få uppehållstillstånd då möjligheten till uppehållstillstånd på grund av synnerliga och särskilda omständigheter tagits bort. Detta har Liberalerna tydligt kritiserat liksom de allt för korta uppehållstillstånden på 13 månader som leder och har lett till en rad problem för både individ och samhälle. Inom ramen för de pågående EU-förhandlingarna om ett gemensamt asytpaket måste Sverige därför driva på för att varje medlemsstat också ska ha utrymme för humanitära klausuler utöver det EU-gemensamma regelverket.

Asylprocessen politiseras

Vi vill inte att återgå till en ordning där asylprocessen politiseras, och högljudda kampanjer leder till att vissa grupper får en mer fördelaktig behandling framför andra asylsökande. Politiker ska inte besluta om vem som får stanna eller inte, vilket är en viktig princip att hålla fast vid oavsett vilka som sitter vid makten. Det är myndigheter och domstolar som ska avgöra de enskilda fallen, inte politiker. Vår rättsstat och

demokrati bygger på att vi har förutsägbara och tydliga lagar och regler som behandlar människor lika. Det gäller även vår asylpolitik.

Samtliga som omfattas av regeringens förslag saknar skyddsskäl enligt Migrationsverket och i många fall också av domstolar. Ändå ska de få stanna trots att andra som också saknar skyddsskäl, till exempel kvinnor från Irak och Somalia, måste lämna landet. Förslaget innebär också att vuxna som saknar skyddsskäl och som har gått under jorden får stanna i Sverige, medan de som accepterat ett avslag och återvänt blir förlorare. Vi ifrågasätter hur detta kan vara rättvist och anser att det urholkar legitimiteten för myndigheters och domstolars beslut. För oss som liberaler är det självklart att det är asylskälen som ska gälla och att reglerna ska gälla lika för alla.

Handläggningstider är inte skäl för uppehållstillstånd

I praktiken innebär regeringens förslag att handläggningstider plötsligt görs till asylskäl. Lagrådet anför ”...*det är en ny princip i utlänningslagstiftningen att låta handläggningstidens längd utgöra det i stort sett enda skälet för uppehållstillstånd.*” Lagrådet anför vidare: ”*Vilka möjligheterna är till uppehållstillstånd beror alltså inte på den enskildes förhållanden, utan på Migrationsverkets agerande. Det kan starkt ifrågasättas om detta är en objektivt godtagbar princip.*” Liberalerna kan bara instämma i kritiken och står fast vid att det är individens skyddsskäl som måste avgöra om man får stanna eller inte. Vidare kan vi konstatera att enligt Migrationsverket har runt 6400 av de 9000 fått sin ålder uppskriven av Migrationsverket. Det innebär således att Migrationsverket har haft anledning att ifrågasätta personens egna uppgifter om den ålder som uppgavs vid ankomsten till Sverige. Sannolikt finns i denna grupp personer som därmed inte var under 18 år vid ankomsten till Sverige och som inte hade fått en annan bedömning av sitt ärende även om det handlagts snabbare. Och eftersom de inte heller har ansetts ha skyddsskäl hade många av dem de facto fått snabbare avvsningsbeslut alternativt tillfälliga uppehållstillstånd i enlighet med den rådande tillfälliga asyllagstiftningen.

Lagrådets osedvanligt skarpa kritik

Kritiken från Lagrådet måste kommenteras särskilt. Lagrådet uttrycker en osedvanligt skarp kritik och ”*anser att gränsen här har nåtts för vad som är acceptabelt i fråga om hur lagstiftning kan utformas.*” Kritiken i sig är tydlig och borde stämma till eftertanke men regeringen viftar dessvärre undan den skarpa kritiken. I en rättsstat och demokrati är det centralt att värna grundläggande rättsprinciper vilket Lagrådet är satt

att granska. Det är rent sagt bekymmersamt att se hur lättvindigt regeringen hanterat den tunga kritiken från Lagrådet. Vårt rättssystem förtjänar bättre.

Svåröverskådligt och rättsosäkert

Även andra remissinstanser är mycket kritiska till regeringens proposition eftersom förslaget är så komplext och krångligt att det riskerar rättssäkerheten. Regeringen försöker lappa och laga ett redan krångligt regelverk som gör det svårt för den enskilde att förstå men också svårt för ansvarig myndighet, Migrationsverket, att tolka och tillämpa. Migrationsverket skriver också att *”...den redan svårtillämpade lagstiftningen om uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå kompliceras ytterligare, vilket kan komma att påverka rättssäkerheten.”* Kammarrätten i Stockholm sammanfattar sin remiss: *”Kammarrätten avstyrker författningsförslagen i dess nuvarande utformning. Den korta remisstiden i kombination med lagförslagets komplexitet har gjort att det inte varit möjligt att helt förstå lagförslagen och dess konsekvenser.”*

Skolans roll

Förslaget innebär tidsbegränsade uppehållstillstånd om personen studerar eller meddelar att hen har för avsikt att studera på gymnasiet, komvux eller på en yrkesutbildning. Personen behöver inte vara inskriven på en utbildning när ansökan om uppehållstillstånd görs. Det räcker att hävda att man har för avsikt att studera vilket kan ifrågasättas i sig. Liberalerna uttryckte redan vid behandlingen av nu gällande regler om uppehållstillstånd på grund av gymnasiestudier kritik mot att regeringen lägger ett så tungt ansvar på rektorer och skolpersonal (motion 2016/17:133). Vår kritik kvarstår och vi är inte ensamma i vår kritik. Flera remissinstanser, däribland Skolverket, Örebro kommun, Luleå kommun, Lärarförbundet och SKL, anser att förslaget innebär påfrestningar för skolans personal. De riskerar att hamna i mycket svåra etiska dilemman eftersom de ofrånkomligen involveras i beslut om uppehållstillstånd. Samtidigt är kraven på att klara studierna väldigt lågt satta. Eleven har inga krav att få godkända betyg. Det enda krav som ställs är att eleven ska "redovisa studieaktivitet". Men oavsett hur låga krav regeringen ställer så kommer man inte undan att eleverna går i en klass, har lärare, ska närvara på lektioner och sköta sig. Det finns en uppenbar risk att lärare och rektorer måste fatta beslut som blir avgörande för om en person får stanna i landet, och kan också utsättas för tryck utifrån för att undvika avvisning. Det är inte rimligt att lägga ett sådant ansvar på skolpersonal.

Avskaffade ID-krav

Liberalerna är kritiska till att regeringen frångår viktiga principer om identitet. Uppehållstillstånd föreslås beviljas även om identiteten är oklar och han eller hon inte kan göra sin uppgivna identitet sannolik. Vi noterar att Polismyndigheten och Förvaltningsrätten i Stockholm anför att med ett avskaffat beviskrav för identiteten minskar kontrollen över vilka som vistas i landet. Förvaltningsrätten i Stockholm anser att det är oklart om förslaget är i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden t.ex. inom ramen för Schengensamarbetet. Liberalerna noterar också att det för medborgarskap krävs att man ska kunna styrka sin identitet eller göra den sannolik vilket denna grupp inte kommer att kunna göra. Även här framkommer regeringens brist på analyser av förslagets långsiktiga konsekvenser.

Risk för parallellsamhällen och uppskjutna utvisningar

Många i den aktuella gruppen läser på språkintröduktion. Det är formellt ett gymnasieprogram, men i praktiken handlar det om att lära sig grundläggande svenska för att därefter kunna läsa ett nationellt program. Skolverkets siffror på hur många som läst språkintröduktion som sedan får en gymnasieexamen visar dock bristande studieresultat. År 2011 påbörjade 3 679 personer språkintröduktion i svensk gymnasieskola. Av dem hade 0,4 procent tagit gymnasieexamen efter 3 år. Efter 5 år hade 14,7 procent fått examen. Det betyder att 85 personer av 100 inte klarat av gymnasiestudierna efter 5 år. Förslaget innebär även att den som avslutat sin utbildning får sex månader på sig att hitta ett jobb med lön i nivå med kollektivavtal. Misslyckas personen måste hen lämna Sverige. Personer utan gymnasieexamen har dock svårt att få jobb på svensk arbetsmarknad. Här finns en uppenbar risk att personer i desperat jakt på jobb blir utnyttjade.

Om personer inte lyckas få jobb ska de enligt förslaget lämna Sverige. För dessa blir lagförslaget i praktiken en uppskjuten utvisning. Risken är att fler går under jorden med växande parallellsamhällen som följd.

Andra konsekvenser av regeringens ambivalenta politik

Vi ser en risk att fler personer som saknar skyddsskäl tar sig hela vägen till Sverige för att söka asyl. Dessutom riskerar förslaget att ytterligare försvåra återvändandet. Fler riskerar att gå under jorden eftersom man fortsatt hoppas på att det framöver kommer att öppnas nya möjligheter att få stanna. Migrationsverket anger också i sitt remissvar att deras uppdrag att öka återvändandet kommer att försvåras eftersom fler riskerar att gå under jorden.

När det gäller konsekvenser av förslaget vill Liberalerna i sammanhanget också hänvisa till Riksrevisionens rapport om konsekvensanalyser inför migrationspolitiska beslut (RIR 2017:25). RRV konstaterar att allt för många migrationspolitiska beslut genom åren har brustit när det gäller konsekvensanalyser. Det handlar till exempel om brister när det gäller analyser av ekonomiska konsekvenserna av migrationspolitiska beslut men också bristande analyser av hur beslut påverkar migrationen framöver. Liberalerna hade önskat att denna rapport nu hade fått större genomslag inom regeringen.

Invändningar mot ändringar i 16 e § tillfälliga lagstiftningen om begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige

I propositionen en behandlas bestämmelsen om verkställighetshinder i hittillsvarande fjärde stycket 16 e § i tillfälliga lagen. I de föreslagna ändringarna tas regeln bort och ersätts av en bestämmelse om inhibition som placeras i en ny bestämmelse i samma lag. Enligt nuvarande 16 e § fjärde stycket får ett beslut om av- eller utvisning inte verkställas innan frågan om uppehållstillstånd har avgjorts genom ett beslut som har fått laga kraft. Utformningen av fjärde stycket har gjort att Polismyndigheten ansett att bestämmelsen inte är begränsad till att avse endast avlägsnandebeslut med uppskjuten verkställighet, som bestämmelsen egentligen avser (Polismyndighetens cirkulärmeddelande CM 17/17). Detta har i sin tur medfört stora svårigheter i verkställighetsarbetet, även avseende de som inte omfattas av möjligheten till uppehållstillstånd enligt 16 e §. Personer som inte har rätt till uppehållstillstånd har använt denna bestämmelse i syfte att åstadkomma ett verkställighetshinder och på så sätt skjuta upp utvisningen.

Det föreligger en risk att de föreslagna ändringarna inte är tillräckliga i syfte att överkomma svårigheter i verkställighetsarbetet. Migrationsöverdomstolen har i ett avgörande (MIG 2017:28) konstaterat att en utlännings ansökan om uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå måste prövas i sak, även om utlännen inte uppfyller en eller flera av de i 16 e § tillfälliga lagen uppställda förutsättningarna. Migrationsverket är därför skyldigt att ta upp en sådan ansökan till prövning i sak och inte avvisa den. Detta medför att Migrationsverket måste pröva en inkommen ansökan, även om det är uppenbart att det inte föreligger några förutsättningar för uppehållstillstånd, vilket i sin tur riskerar medföra uppskjuten verkställighet i väntan på att Migrationsverket ska pröva och fatta beslut i ärendet.

Fredrik Malm (L)

Christer Nylander (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Tina Acketoft (L)

Mats Persson (L)